

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 50 Volume: 10 Issue: 50

Haziran 2017 June 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN 16 NİSAN 2017 REFERANDUM ALGISINA YÖNELİK BİR İNCELEME: BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ
A STUDY ON THE REFERENDUM (APRIL 16, 2017) PERCEPTION OF UNIVERSITY STUDENTS: SAMPLE OF BÜLENT ECEVİT UNIVERSITY

Hüseyin ÇAVUŞOĞLU*

Öz

Referandum, eski Yunan Uygarlığı'ndan günümüze demokrasinin temel uygulamalarından biridir ve bir kanun ile ilgili halkın görüşünü ortaya koymaktadır. Referandumun teorik kökeni, J. J. Rousseau'nun "Toplum Sözleşmesi" adlı eserinde anlattığı, egemenliğin halktan başka hiçbir unsura devredilemeyeceği kuramına dayandırılır. Referandum, halkın siyasete katılımını sağlayan demokratik araçlardır. Fakat referandum, seçimler ile kıyaslandığında seçimler kadar yaygın olmadığı söylenebilir. Çalışmanın örneklemini oluşturan üniversite öğrencileri, toplumun geleceği konumundadırlar, ekonomik ve sosyal hayatta geleceğin karar vericileri ve uygulayıcılarıdır. Bundan dolayı, özellikle üniversite öğrencilerinin bu ve benzeri davranışlarının daha da incelenmesi gerekir. Demokratik sistemin önemli bir unsuru olan referandumlar, bireylerin doğrudan doğruya siyasete katılımını sağlayan önemli bir unsurdur. Üniversite öğrencilerinin, referandum algısına ilişkin bilimsel araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu çalışmanın amacı, Bülent Ecevit Üniversitesi (BEÜ) öğrencilerinin 16 Nisan 2017 referandumuna ilişkin algısını incelemek ve bu algının demografik değişkenlerle ilişkisini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, öncelikle referandumun teorik kökeni ve tarihsel gelişimi daha sonra referandum biçimleri ve Türkiye'de gerçekleştirilen referandumlar (1961, 1982, 1987, 1988, 2007, 2010, 2017) ele alındı. Son bölümde ise üniversite öğrencilerinin 16 Nisan 2017 referandumuna ilişkin algısını ortaya koymak amacıyla BEÜ'de 386 öğrencinin katılımıyla bir anket uygulamasına yer verildi. Araştırmaya katılan öğrencilerin "anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay" puan ortalaması, 3 üzerinden (1,568) olarak saptanmıştır. Siyasi yelpazede kendini İslamcı (%39.7) ve milliyetçi-muhafazakar (%32.8) olarak tanımlayanların en çok evet; kendini laik (%33.8), milliyetçi (%27.4) olarak tanımlayanların ise en çok hayır oyu verdikleri görülmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, ailenin yaşadığı yer "Köy" olanların; İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin; oy verirken önemsenen faktör "ideoloji" diyenlerin; siyasete üst düzeyde katılanların ve kendilerini siyasi yelpazede "İslamcı" olarak tanımlayanların, anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarının en yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada elde edilen diğer bir sonuçta evet yönünde oy kullananların, anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları(2,371) iken; hayır yönünde oy kullananların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarının (0,958) olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, Üniversite Öğrencileri, Referandum, Demokrasi.

Abstract

Referendum is one of the basic practices from ancient Greek civilization to these days and reveals public opinions on a law. The theoretical root of the referendum is based on the theory that J. J. Rousseau's "Society Convention" states that your sovereignty can not be transferred to anything other than humanity. The referendum is a democratic means of public participation in politics. But it can be said that the referendum is not as widespread as the elections when compared to them. The university students making up the sample of the study are the future of the society, they are the decision makers and practitioners in the economic and social life. Therefore, this and similar behavior of university students should be further investigated. The referendums, an important element of the democratic system, are an important element that allows individuals to participate directly in politics. The number of scientific studies on the perception of referendum among university students is quite low. The aim of this study is to examine the perception of the Bülent Ecevit University (BEU) students' referendum on April 16, 2017 and to reveal the relationship between this perception and the demographic variables. In this respect, firstly theoretical root and historical development of the referendum, then referendum forms and referendums held in Turkey were (1961, 1982, 1987, 1988, 2007, 2010, 2017) discussed. In the last part, a questionnaire was carried out in BEÜ with the participation of 386 students in order to reveal the perception of the university students' referendum on 16 April 2017. The average score of approval points for the basic items in the constitutional amendment of the students participating in the survey was determined as 3 out of 1,568. Those who define themselves as Islamist (39.7%) and nationalist-conservative (32.8%) in the political spectrum are most likely to say yes; those who define themselves as secular (33.8%) and nationalist (27.4%) have the most votes no. According to the results of the survey, the place where the family lives is the "Village"; Students of the Faculty of Theology; those who think the most important factor on voting is ideology; those who participate in politics at high level and those who define themselves as "Islamists" in the political spectrum had the highest approval scores for the basic items in the constitutional amendment. While another finding in the survey was that those who voted for yes had approval scores (2,371) for key items in the constitutional amendment; "no" voters have approval scores (0.958) for the main items in the constitutional amendment.

Keywords: Politics, University Students, Referendum, Democracy.

* Yrd. Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, huseyindp@yahoo.com

1. GİRİŞ

“Halk yönetimi” manasına gelen demokrasi, Yunanca demos (halk) ve kratos (yönetim) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelir (Dursun, 2010: 165). Demokrasinin ilk örnekleri eski Yunanda, şehir devletlerinde görüldü. Siyasal kararlar “Ekklesia” adı verilen halk meclislerinde alınıyordu ve şehir devletlerinde yönetimde, erkek vatandaşlar egemendi (aktaran Uslu, 2012: 125). Günümüzde nüfusun eskiye oranla oldukça artması, siyasal, sosyo-kültürel, ekonomik yapının karmaşık bir hale gelmesi gibi sebepler, doğrudan demokrasiyi mümkün kılmamaktadır. Gerçek demokrasi bireylerin, toplumsal örgütler aracılığıyla doğrudan veya dolaylı olarak her türlü sorunda siyasal iktidara düşüncelerini, eleştirilerini iletebilmeleri anlamına gelir. Yalnızca bireylerin seçimden seçime oy kullanması demokrasi olarak algılanmamalıdır (aktaran Öztekin, 2010: 83). Bir onay mekanizması, demokrasiyi daha da geliştirmenin, demokratik süreci ilerletmenin önemli yollarından biri olarak görülen referandumlar, demokratik sistemin önemli bir unsuru olup, bireylerin doğrudan doğruya siyasete katılımını sağlar. Referandum kavramı, mutlak, sınırsız, tek, bölünemez, devredilemez bir iktidar, bir güç (Kapani, 2003: 56) olarak tanımlanan egemenliğin, doğrudan doğruya halk tarafından kullanılmasıyla ilgilidir. Referandum, yasamanın çıkardığı bir kanunun oylanmasını hem de halkın görüşünü ortaya koyan bir araçtır (Üste ve Güzel, 2011: 147). Yarı doğrudan demokrasi ya da yarı temsili demokrasinin önemli araçlarından (Gözler, 2012 (a): 111) biri olan referandum, antik Yunan Uygarlığından bu yana demokrasinin temel uygulamalarından biri olmuştur. Ülkemiz, siyasi bir deneyim olarak referandumu birçok defa yaşamıştır. Referandum, özellikle son zamanlarda 2007, 2010, 2017 Anayasa değişiklikleri ile Türk siyasal hayatının gündeminde yer almış, dünya genelinde sık sık kullanılmaya başlanmıştır (TBMM, 2010: 8). Ülkemiz 16 Nisan 2017 referandumunu ile siyasi sistemindeki en önemli değişikliklerden birini yaşamıştır. Parlamenter sistemden, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmiştir.

Çalışmanın amacı, BEÜ öğrencilerinin 16 Nisan 2017 referandumuna ilişkin algısını incelemek ve bu algının demografik değişken (eğitim, cinsiyet, yaş, ailenin yaşadığı yer-bölge, baba-anne mesleği, baba-anne eğitim durumu, ailenin ortalama aylık geliri) ve diğer değişkenlerle (kararlı-kararsız seçmen, siyasete olan ilgi düzeyi, siyasi konumlandırma) ilişkisini ortaya koymaktır. Bunun için öncelikle referandumun teorik kökeni ve tarihsel gelişimi incelendi. Daha sonra referandum biçimleri ve Türkiye’de yapılan referandumlar ele alındı. Çalışmamızın son kısmında ise üniversite öğrencilerinin 16 Nisan 2017 referandumuna ilişkin algısını ve bu algının demografik değişkenlerle arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla BEÜ’de 386 öğrencinin katılımıyla bir anket uygulamasına yer verildi.

Literatür tarandığında, referandum ile ilgili kapsamlı analizlerin yapıldığı çalışmalar arasında Suksi’nin (1993), dünyada demokratik ve demokratik olmayan ülkelerde yapılan referandumların karşılıklı olarak analiz edildiği; editörlüğünü Butler ve Ranney’in (1978 ve 1994) yaptığı bazı batı demokrasilerindeki referandumların istatistiksel analiz edildiği; editörlüğünü Michael Gallagher ve Pier Vincenzo Uleri’nin (1996) yaptığı Batı Avrupa ülkelerindeki referandumların analiz edildiği yayınların öne çıktığı görülmektedir. Editörlüğünü Butler ve Ranney’in (1978 ve 1994) ve Michael Gallagher ve Pier Vincenzo Uleri’nin (1996) yaptığı çalışmalarda yayınlar (bölümler) ve incelenen ülkeler şu şekildedir: Aitkin (1978)-Avusturalya; Hughes (1994)-Avusturalya ve Yeni Zelanda; Bogdanor (1994)-Batı Avrupa (Avusturya, Belçika, Almanya, Yunanistan, İtalya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İspanya, İsveç); Pelinka ve Greiderer (1996)-Avusturya; Svensson (1996)-Danimarka; Manning (1978)-İrlanda; Uleri (1996)-İtalya; Holsteyn (1996)-Hollanda; Wyller (1996)-Norveç; Ruin (1996)-İsveç; Aubert (1978)-İsviçre; Trechsel (1996)-İsviçre; Balsom (1996)-Birleşik Krallık; Kobach (1994)-İsviçre. Bu çalışmaların dışında, 1992 Kanada referandumunu (Clarke ve Kornberg, 1994; LeDuc ve Pammett, 1995; Pierre, 1993), Avrupa Birliği ile ilgili Danimarka’da yapılan referandumlar (Siune ve Svensson, 1993; Svensson, 2002; Vreese ve Semetko, 2004), İskoçya bağımsızlık referandumunu (Curtice, 2014; Curtice, 2015), Norveç referandumunu (Pettersson vd., 1996), Letonya’nın Avrupa Birliğine girişine ilişkin referandum (Süpule, 2004), İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden çıkışıyla ilgili referandumunu konu alan (Opinium Research, 2016) yayınlar da bulunmaktadır. Şu noktayı vurgulamak gerekir ki üniversite öğrencilerinin referandum algısına yönelik sadece Bozatay’ın (2011) çalışması vardır. Ülkemizdeki referandumları konu alan çalışmaların sayısı da oldukça sınırlıdır. Bunlara örnek olarak; 2010 Anayasa değişikliğinin analiz edildiği (Kalaycıoğlu, 2012), 2007 Anayasa değişikliğinin değerlendirildiği (Yavuz, 2008), 2010 Anayasa değişikliğinin değerlendirildiği (Hakyemez, 2010), 2017 Anayasa değişikliğinin ele alındığı (TRT World Research Centre, 2017) çalışmalar gösterilebilir.

2. REFERANDUMUN TEORİK KÖKENİ ve TARİHSEL GELİŞİMİ

Referandum, Latince bir kelime olan “referre” kelimesinden türetilmiş olup, referre “geri almak veya geri getirmek” anlamına gelmektedir. Latince bir kelime olan referandum, kanun ve diğer normlara ilişkin halkın görüşünü içermektedir (TBMM, 2010: 60). Referandumun, yasama organının çıkardığı bir normun halkoyuna sunulması (aktaran TBMM, 2010: 60); seçme hakkına sahip bireylerin, siyasi içeriği olan bir normla ilgili yaptıkları tercih (aktaran TBMM, 2010: 60); yasama organının çıkardığı bir normal ilgili

seçmenlerin olumlu ya da olumsuz düşüncelerini belirtmelerini sağlayan bir vasıta (Suksi, 1993: 6) şeklinde farklı tanımlamaları bulunmaktadır. Referandumun, bir karar verme mekanizması olarak da tanımlandığı görülmektedir. Bu mekanizma ile vatandaşlar kanunlarla diğer normları, konuları onaylayarak ya da reddederek yasama faaliyetlerine katılırlar (Göker ve Doğan, 2011: 47). Referandum ile siyasal iktidarlar bir bakıma halk ile sorumluluğu paylaşmakta ve halkı alınan kararlara hissedar etme gibi bir durum olduğu belirtilebilir (aktaran Çetinkaya, 2011: 21). Referandum, anayasa ile ilgili olabileceği gibi kanunlar ya da ülkenin ve halkın geleceğini ilgilendiren bir konuyla da ilgili olabilir. Anayasa, kanun ya da bir konuyla ilgili halkın görüşünün, düşüncesinin öğrenilmeye çalışıldığı referandum ile siyasal iktidarlar yaptıklarına yasallık, meşruluk kazandırmaya çalışırlar (aktaran Avşar, 2014: 60).

Referandumun teorik kökeni, J. J. Rousseau'nun "Toplum Sözleşmesi" adlı eserinde anlattığı, egemenliğin halktan başka hiçbir unsura devredilemeyeceği kuramına dayandırılır. Rousseau'ya göre, yasama tarafından çıkarılan herhangi bir kanunun gerçek bir niteliğe kavuşması, kanunun referanduma, halka sunulmasına bağlıdır (Gözler, 1988: 99-100). Referandumun tarihi gelişimine bakıldığında ABD, Fransa ve İsviçre'nin ön planda olduğu görülür. Modern anlamda ilk referandum 18. yüzyılda ABD'de yapıldı. Bireyler, ilk referandum için oylarını 1778 tarihli Massachusetts Anayasası için kullandılar. Daha sonra yine ABD'de, New Hampshire Anayasası için 1780 yılında referanduma gidildi. 19. yüzyılda ABD'de referandum süreci devam etti. 1845'te Iowa ve Texas, 1846'da Wisconsin, 1856'da California Anayasaları referanduma sunuldu. Fransa'da da referandum ABD'deki sürece paralel olarak 18. yüzyılın sonlarında uygulandı. Fransa'da 1792'de referandum uygulaması kabul edildi. Fransa'da referandumun kabul edilmesinde hem J. J. Rousseau'nun düşünceleri hem de ABD'deki referandum uygulamaları etkili oldu. Ve 1793 tarihli Fransa Anayasası referandum ile kabul edildi (aktaran TBMM, 2010: 62). İsviçre'deki ilk referandum bir kanun ile ilgili olup, 1831'de St. Gallen kantonunda yapıldı (aktaran Özkan, 2012: 45). Bu gelişmeden sonra 1848 Anayasasının referandum ile kabul edildiği görülür. İsviçre, günümüzde referanduma en çok giden ülkelerden biridir (aktaran TBMM, 2010: 63). Bunun nedenleri olarak, İsviçre'de nüfusun az olması, halkta demokrasi kültürünün ileri düzeyde olması belirtilebilir. Şu noktayı belirtmek gerekir ki İsviçre'de anayasada yapılan değişiklik ile önemli uluslararası antlaşmaların referanduma sunulması mecburidir (aktaran Özkan, 2012: 46).

3. REFERANDUM BİÇİMLERİ

Referandum biçimleri zamanı, bağlayıcılığı, başvuru ve konuları bakımından olmak üzere dörde ayrılır. Zamanı bakımından referandum, "ön referandum" ve "sonraki referandum" olarak ikiye ayrılır. Ön referandum, kanunun parlamentoda yasalaşmadan önce halka gidilmesidir. Tartışmalı bir sorunda ya da halkın ikiye bölündüğü durumlarda yasa kanunlaşmadan önce ön referandum ile halkın düşüncesi öğrenilir. Sonraki referandum, kanun yasama organında kabul edildikten sonra yapılan referandumdur. Bağlayıcılığı bakımından referandum, "istişari (danışma) referandumu", "tasdiki (onay/karar) referandumu" olmak üzere ikiye ayrılır. Danışma referandumunda, halkın referandum kararını yasama meclisi dikkate alabilir ya da almayabilir. İsminden de anlaşılacağı üzere, danışma referandumunda son kararı yasama vermektedir. Danışma referandumunun yapıldığı ülkelere örnek olarak İngiltere, Kanada, Avustralya gösterilebilir. Tasdiki (onay/karar) referandumunda, halkın referandum sonucunda verdiği karara geçerlidir. Açık bir ifade ile referandum sonucunda evet oyları fazla ise kanun yürürlüğe girer, hayır oyları fazla ise kanun yürürlüğe girmez (Gözler, 2012 (a): 112; Gözler, 2012 (b): 290-291).

Başvurusundaki usul bakımından referandum, "mecburi referandum" ve "ihtiyari referandum" olarak ikiye ayrılır. Mecburi referandum, anayasa gereği yapılması zorunlu olan referandumdur. Örneğin ülkemizde 1982 Anayasasının yürürlüğe girebilmesi için zorunlu olarak referanduma gidilmiştir. İsviçre'de de anayasa değişiklikleri mecburi olarak referanduma sunulur (Teziç, 2012: 288). İhtiyari referandum ise belli makamların (Cumhurbaşkanı, hükümet, belli sayıda seçmen) isteği ile referanduma gidilmesidir. Örneğin, ülkemizde Cumhurbaşkanı TBMM tarafından üçte iki çoğunlukla kabul edilen bir anayasa değişikliğini referanduma götürebilir. Konuları bakımından referandum, "kurucu referandum" ve "yasama referandumu" olarak ikiye ayrılır. Kurucu referandum, bir anayasanın kabul edilmesi ya da anayasanın bazı maddelerinin değiştirilmesi durumunda yapılmaktadır. Ülkemizdeki 1961, 1982, 1987, 1988, 2007, 2010, 2017 referandumları örnek olarak verilebilir. Yasama referandumu, bir kanun ile ilgili yapılan referandumdur. Referandum sonucuna göre, kanun ya kabul edilir ya da reddedilir (Gözler, 2012 (a): 113; Gözler, 2012 (b): 291-292).

4. TÜRKİYE'DE REFERANDUMLAR

Ülkemizde ilk referandum 1961 Anayasası için yapıldı. 16 Aralık 1960'da Resmi Gazete 'de yayımlanan 157 sayılı kanunla "referandum" anayasal sisteme girdi (aktaran Pınar, 2016: 78). 27 Mayıs darbesinden sonra Milli Birlik Komitesi (MBK) ve Temsilciler Meclisi'nden (TM) oluşan Kurucu Meclis'in hazırladığı anayasa, 9 Temmuz 1961'de yapılan referandumda %61.7 evet oyuyla kabul edildi (Bozatay, 2011: 122). 13 Ocak 1961'de siyasi faaliyetlerin serbest bırakılmasıyla DP'nin devamı olarak, 11 Şubat 1961'de Ragıp

Gümüşpala başkanlığında Adalet Partisi (AP) kuruldu. "Hayırda hayır vardır" sloganıyla AP, anayasaya karşı bir propaganda yaptı. 1982 Anayasası ile karşılaştırıldığında, 1961 referandumunda hayır oylarının fazla çıkması, AP'nin propagandasına ve Adnan Menderes, Fatin Rüşdü Zorlu, Hasan Polatkan'ın idamlarına halkın bir tepkisi olarak değerlendirilebilir (Çetin, 2016: 81-87; Çavdar, 2000: 107-120). İkinci referandumda halk, sandığa 1982 Anayasası için gitti. 7 Kasım 1982'de yapılan referandumda, Milli Güvenlik Konseyi (MGK) ve Danışma Meclisi'nden (DM) oluşan Kurucu Meclisi'n hazırladığı anayasa %91.37 evet oyuyla kabul edildi. 12 Eylül 1980'de asker yönetime el koyduktan sonra 16 Ekim 1981 tarihli "Siyasal Partilerin Feshine Dair Kanunla" bütün siyasi partiler kapatıldı. Böylece, siyasi partilere propaganda fırsatı verilmedi. Bu ortam, anayasanın yüksek oyla kabul edilmesinde etkili oldu (Gemalmaz, 1996: 981; Tanör, 2000: 42-52).

Türkiye'de üçüncü referandum, 6 Eylül 1987'de yapıldı. Bazı kaynaklarda bu referandum "Siyasi Yasakların Kaldırılmasına Yönelik Referandum" olarak isimlendirilir. Fakat 1987 referandumu, anayasanın dört maddesindeki (67, 75, 175 ve geçici 4. madde) değişikliği içermekteydi. 6 Eylül'de referandum %50.2 evet oyuyla kabul edildi. Böylece, anayasanın 67. maddesinde yer alan seçme ve halkoymasına katılma yaşı 20'ye düştü. 75. maddesinde düzenlenmiş olan TBMM'nin milletvekili sayısı 450'ye çıktı. Anayasanın 175. maddesi anayasa değişik teklifinin kabul edilmesi "Meclis üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyuyla mümkün" olarak değiştirildi ve "Meclisçe üye tamsayısının beşte üçü ile veya üçte ikisinden az oyla kabul edilen Anayasa değişikliği hakkındaki Kanun, Cumhurbaşkanı tarafından Meclise iade edilmediği takdirde halkoyuna sunulmak üzere Resmî Gazetede yayımlanı" ifadesi eklendi. Siyasal parti liderlerine ve yöneticilerine siyasi yasakları içeren geçici 4. madde yürürlükten kaldırıldı. 1987 referandumunda, yalnız iktidar partisi ANAP, hayır şeklinde bir kampanya yürütürken; diğer partiler evet yönünde bir kampanya yaptılar. 1987 referandumunun kabul edilmesi ile siyasi yasaklı olan liderler (Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan, Alparslan Türkeş) yapılan kongre ile partilerinin başına geldi (Pınar, 2016: 79-80).

Türkiye'de dördüncü referandum, yerel seçimlerin bir yıl öne alınması ile ilgiliydi. 25 Eylül 1988'de yapılan referandumda yerel seçimlerin erkene alınması (13 Kasım 1988'e) %65 hayır oyu ile kabul edilmedi. Böylece, yerel seçimler zamanında 26 Mart 1989'da yapıldı. Başbakan Turgut Özal, referandumun kabul edilmesi durumunda görevini bırakacağını açıklamıştı. Fakat referandumdan sonra Özal, görevinin başında kaldı. 1988 referandumu, Türk siyasi yaşamında olumsuz (hayır) ile sonuçlanan tek referandumdur (Mermer, 2012: 98-100). Beşinci referandum 19 yıl sonra 21 Ekim 2007'de gerçekleşti. Cumhurbaşkanı'nun halk tarafından seçilmesini öngören anayasa değişikliği %69 evet oyu ile kabul edildi. 2007 Cumhurbaşkanlığı seçiminde TBMM'nin toplanabilmesi için genel kurulda en az 367 milletvekilinin bulunması gerektiğine Anayasa Mahkemesi karar vermişti. 27 Nisan 2007'de yayımlanan ve Türk siyasi yaşamına "e muhtıra" olarak geçen Genel Kurmay açıklaması ile siyasi ortam daha da gerilmişti (Mermer, 2012: 98-101). AK PARTİ, ANAP Genel Başkanı Erkan Mumcu'nun önerisini kabul etti ve Cumhurbaşkanı'nun halk tarafından seçilmesini öngören anayasa değişikliği bu şekilde hazırlanmıştı (Çetinkaya, 2011: 23).

Anayasanın 26 maddesinde değişiklik öngören altıncı referandum, 12 Eylül 2010'da yapıldı ve referandum %57.88 evet uyu ile kabul edildi. Referandum sonucunda çocuk, kadın, yaşlı, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınan önlemler; bilgi edinme hakkı, kişisel verilerin korunması; memurlara taranan haklar; Yüksek Askeri Şura kararlarına itiraz; Anayasa mahkemesi üyelerinin seçimi; Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı; 12 Eylül 1980 darbesini yapanların yargılanmasının yolunun açılması; yurt dışına çıkma yasağı ile ilgili düzenleme; askeri yargının görev alanının belirlenmesi; Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yeniden yapılandırılması; ekonomik ve sosyal konseyin anayasa kapsamına alınması; kamu denetçiliği kurumunun oluşturulması gibi düzenlemeler hayata geçti (Bozatay, 2011: 124-130).

Ülkemizde son referandum 16 Nisan 2017'de yapıldı ve referandum %51.41 evet oyu ile kabul edildi. 16 Nisan referandumunun getirdiği en önemli değişiklik, yürütmenin Cumhurbaşkanı'na ait olmasıdır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi dışında referandumla kabul edilen bazı önemli değişiklikler şunlardır: Milletvekili sayısının 600'e çıkarılması, seçilme yaşının 18'e indirilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin beş yılda bir aynı günde yapılması, Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüzbin seçmen aday gösterebilmesi, Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilmesi, Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilmesi, Hâkim ve Savcılar Kurulu'nun yeniden yapılandırılması, Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesi'nin kapatılması (TRT World ResearchCentre, 2017: 20-23).

5. BEÜ ÖĞRENCİLERİNDE 16 NİSAN 2017 REFERANDUM ALGISI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Üniversite öğrencilerinin 16 Nisan 2017 referandumuna ilişkin algısını ortaya koyabilmek için BEÜ'nün merkez kampüsünde yer alan İlahiyat Fakültesi (İF), Mühendislik Fakültesi (MF), Fen-Edebiyat Fakültesi (FEF) ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF)'nde öğrenim görmekte olan seçmen kütüğüne kayıtlı olan 400 öğrenciye, sınıf ortamında ders öncesinde veya ders sonrasında, 2 Mayıs-16 Mayıs 2017 tarihleri arasında sorumlu yazar tarafından anket çalışması yapılmıştır. 400 anketten 386'sı değerlendirmeye alınabilmektedir. Örneklem, amaçlı örneklem tekniğine bağlı olarak kota örnekleme tekniği ile tespit edilmiştir. Cinsiyet, fakülte, bölüm¹ ve sınıf gibi değişkenlerin sayılarının arasında çok fark olmamasına dikkate edilmiştir. EK-1'e bakıldığında cinsiyet, fakülte, bölüm ve sınıf dağılımlarının birbirine yakın oldukları görülmektedir. Anket çalışmasındaki sorular Bozatay'ın (2011) çalışması temel alınarak hazırlanmıştır. Ankete, baba-anne mesleği, baba-anne eğitim durumu, siyasetçilerin yaptığı harcamalar, siyasete olan ilgi, siyasi tanımlama (konumlandırma) ile ilgili sorular ankete dahil edilmiştir. Anket soruları EK-1'de verilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında man whitney-u testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında kruskall whallis testi kullanılmıştır. Kruskall whallis testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı olarak man whitney-u testi kullanılmıştır. Gruplu değişkenler arasındaki ilişki ki-kare analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Araştırmada, demokrasi ölçeğinin güvenilirliği Cronbach's Alpha=0,922 olarak yüksek bulunmuştur.

EK-1'deki anket sorularına bakıldığında dağılımlar şu şekildedir: Öğrenciler oy verme kararının ne zaman belli olacağı değişkenine göre 161'i (%41,7) Oy vereceğim parti çok önceden zaten bellidir, 105'i (%27,2) Adaylar belirlendikten sonra, 91'i (%23,6) Seçim kampanyalarını takip ettikten sonra, 6'sı (%1,6) Seçimlerden birkaç gün önce, 7'si (%1,8) Sandık başında, 16'sı (%4,1) Hiç oy kullanmam; siyasete olan ilgi değişkenine göre 47'si (%12,2) Siyasetle ilgilenmiyorum, 47'si (%12,2) Sadece oy veririm, 237'si (%61,4) Alt düzeyde siyasete katılıyorum, 39'u (%10,1) Orta düzeyde siyasete katılıyorum, 16'sı (%4,1) Üst düzeyde siyasete katılıyorum; siyasi yelpazede kendinizi nasıl tanımladığı değişkenine göre 76'sı (%20,3) İslamcı, 72'si (%19,2) Laik, 6'sı (%1,6) Liberal, 8'i (%2,1) Liberal-Muhafazakâr, 71'i (%18,9) Milliyetçi, 79'u (%21,1) Milliyetçi-Muhafazakâr, 14'ü (%3,7) Sosyal demokrat, 14'ü (%3,7) Sosyalist, 35'i (%9,3) Diğer olarak dağılmaktadır. Öğrenciler sınıf değişkenine göre 101'i (%26,2) 1, 94'ü (%24,4) 2, 92'si (%23,8) 3, 99'u (%25,6) 4 olarak dağılmaktadır. Öğrenciler fakülte değişkenine göre 101'i (%26,2) 1, 104'ü (%26,9) 2, 99'u (%25,6) 3, 82'si (%21,2) 4 olarak dağıldıkları görülmektedir.

Öğrenciler bölüm değişkenine göre 56'sı (%14,5) ilahiyat, 26'sı (%6,7) sosyoloji, 28'i (%7,3) psikoloji, 31'i (%8,0) tarih, 21'i (%5,4) bilgisayar müh., 27'si (%7,0) biyomedikal müh., 24'ü (%6,2) İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, 30'u (%7,8) makine müh., 21'i (%5,4) maden müh., 28'i (%7,3) maliye, 23'ü (%6,0) Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik, 26'sı (%6,7) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, 25'i (%6,5) iktisat, 20'si (%5,2) arkeoloji; cinsiyet değişkenine göre 197'si (%51,0) kadın, 189'u (%49,0) erkek; ailenin yaşadığı bölge değişkenine göre 151'i (%39,1) Marmara, 23'ü (%6,0) Ege, 20'si (%5,2) Akdeniz, 64'ü (%16,6) İç Anadolu, 110'u (%28,5) Karadeniz, 9'u (%2,3) Güneydoğu Anadolu, 9'u (%2,3) Doğu Anadolu; ailenin yaşadığı yer değişkenine göre 170'i (%44,0) İl merkezi, 146'sı (%37,8) İlçe merkezi, 20'si (%5,2) Belde, 50'si (%13,0) Köy; baba mesleği değişkenine göre 2'si (%0,5) Bankacı, 34'ü (%8,8) Esnaf, 71'i (%18,4) İşçi, 38'i (%9,8) Memur, 46'sı (%11,9) Özel sektör, 109'u (%28,2) Emekli, 7'si (%1,8) Sanayici-tüccar, 10'u (%2,6) İşsiz, 8'i (%2,1) Profesyonel meslek, 30'u (%7,8) Çiftçi, 18'i (%4,7) Serbest meslek, 13'ü (%3,4) Diğer; anne mesleği değişkenine göre 1'i (%0,3) İşçi, 26'sı (%6,7) Memur, 7'si (%1,8) Özel sektör, 16'sı (%4,1) Emekli, 17'si (%4,4) Sanayici-tüccar, 6'sı (%1,6) İşsiz, 303'ü (%78,5) Ev hanımı, 3'ü (%0,8) Profesyonel meslek, 2'si (%0,5) Çiftçi, 1'i (%0,3) Serbest meslek, 4'ü (%1,0) Diğer; baba eğitim durumu değişkenine göre 154'ü (%39,9) İlkokul ve altı, 89'u (%23,1) Ortaokul, 91'i (%23,6) Lise, 52'si (%13,5) Yüksekokul-Üniversite ve üzeri; anne eğitim durumu değişkenine göre 19'u (%4,9) Okur yazar değil, 12'si (%3,1) Okur yazar, 203'ü (%52,6) İlkokul, 71'i (%18,4) Ortaokul, 60'ı (%15,5) Lise, 21'i (%5,4) Yüksekokul-Üniversite ve üzeri; ailenin ortalama aylık gelir düzeyi değişkenine göre 35'i (%9,1) 1000 TL ve altı, 133'ü (%34,5) 1001-2000 TL arası, 133'ü (%34,5) 2001-3000 TL arası, 85'i (%22,0) 3000 den fazla olarak dağılmaktadır.

Öğrenciler referandumda oy kullanma durumu değişkenine göre 310'u (%81,8) evet, 69'u (%18,2) hayır; referandum tercihini hangi yönde kullandığı değişkenine göre 137'si (%46,1) evet, 160'ı (%53,9) hayır; referandumun halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma değişkenine göre 238'i (%61,7) Evet, 86'sı

¹ İlahiyat Fakültesi'nde İlahiyat ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği olmak üzere 2 bölüm olduğundan dolayı, diğer fakültelerdeki bölüm bazındaki denklik yakalanamamıştır.

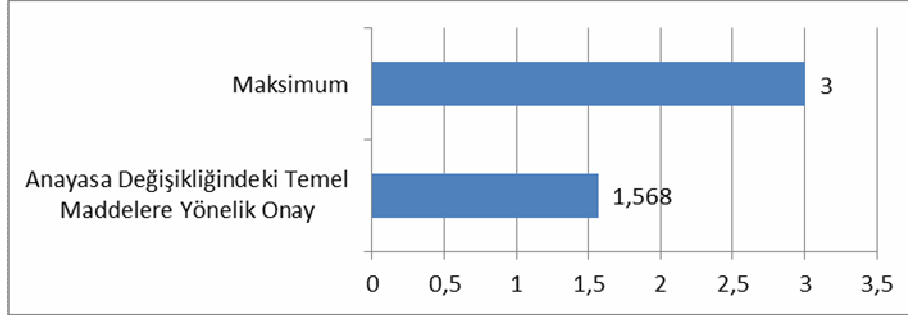
(%22,3) Hayır, 62'si (%16,1) Fikrim yok; referandumda oy verirken önemsenen faktör değişkenine göre 8'i (%2,8) Siyasal parti, 107'si (%37,4) İdeoloji, 8'i (%2,8) Parti lideri, 66'sı (%23,1) Partinin icraatları, 50'si (%17,5) Cumhurbaşkanı, 4'ü (%1,4) MHP lideri, 4'ü (%1,4) CHP lideri, 39'u (%13,6) Diğer; anayasa değişikliklerinin demokratikleşmede bir adım olduğunu düşünme değişkenine göre 198'i (%51,3) evet, 188'i (%48,7) hayır; evet oylarının neyi temsil ettiği değişkenine göre 107'si (%27,7) Ak Parti İktidarının onaylanması, 180'i (%46,6) Maddelerin onaylanması, 10'u (%2,6) Muhalefete tepki, 89'u (%23,1) Hepsini; hayır oylarının neyi temsil ettiği değişkenine göre 185'i (%47,9) Maddelerin onaylanmaması, 82'si (%21,2) İktidarın onaylanmaması, 31'i (%8,0) Muhalefete destek, 66'sı (%17,1) Hepsini, 22'si (%5,7) Hayır; referandum öncesinde cumhurbaşkanının üslubunu nasıl değerlendirdiği değişkenine göre 120'si (%31,1) Sert, 135'i (%35,0) Normal, 65'i (%16,8) Hoşgörülü, 66'sı (%17,1) Fikrim Yok; referandum öncesinde Başbakanın üslubunu nasıl değerlendirdiği değişkenine göre 82'si (%21,2) Sert, 153'ü (%39,6) Normal, 74'ü (%19,2) Hoşgörülü, 77'si (%19,9) Fikrim Yok; referandum öncesinde MHP liderinin üslubunu nasıl değerlendirdiği değişkenine göre 69'u (%17,9) Sert, 151'i (%39,1) Normal, 58'i (%15,0) Hoşgörülü, 108'i (%28,0) Fikrim Yok; referandum öncesinde CHP liderinin üslubunu nasıl değerlendirdiği değişkenine göre 125'i (%32,4) Sert, 114'ü (%29,5) Normal, 31'i (%8,0) Hoşgörülü, 116'sı (%30,1) Fikrim Yok; referandumdan önce 16 Nisan anayasa değişikliğindeki maddeler ile ilgili bir araştırma yapma durumu değişkenine göre 338'i (%87,6) evet, 48'i (%12,4) hayır; 16 Nisan referandum sürecinde siyasetçilerin yaptıkları harcamalarla ilgili görüş değişkenine göre 26'sı (%6,7) Kesinlikle uygun buluyorum, 54'ü (%14,0) Uygun buluyorum, 112'si (%29,0) Fikrim yok, 84'ü (%21,8) Uygun bulmuyorum, 110'u (%28,5) Kesinlikle uygun bulmuyorum biçiminde yanıt vermişlerdir.

Tablo 1. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyi

	N	Ort	Ss	Min.	Max.	Ranj
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	386	1,568	0,872	0,000	3,000	0-3

Araştırmaya katılan öğrencilerin “anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay” puan ortalaması (1,568 ± 0,872) olarak saptanmıştır.

Tablo 2. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyine İlişkin Diyagram

Tablo 1. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Ailenin Ortalama Aylık Gelir Düzeyine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	1000 TL Ve Altı	35	1,688	0,777	4,197	0,241
	1001-2000 TL Arası	133	1,629	0,857		
	2001-3000 TL Arası	133	1,577	0,880		
	3000 Den Fazla	85	1,412	0,912		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının ailenin ortalama aylık gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 2. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin ailenin yaşadığı bölgeye Göre Ortalamaları

	Bölge	N	Ort	Ss	KW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Marmara	151	1,587	0,872	6,587	0,361
	Ege	23	1,817	0,811		
	Akdeniz	20	1,731	0,897		
	İç Anadolu	64	1,560	0,859		
	Karadeniz	110	1,495	0,883		
	Güneydoğu Anadolu	9	1,131	0,851		
	Doğu Anadolu	9	1,667	0,944		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının ailenin yaşadığı bölge değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 3. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Ailenin Yaşadığı Yere Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	İl Merkezi	170	1,471	0,857	9,576	0,023	4 > 1 4 > 2
	İlçe Merkezi	146	1,551	0,881			
	Belde	20	1,692	0,870			
	Köy	50	1,900	0,832			

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının ailenin yaşadığı yer değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($KW=9,576$; $p=0,023 < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; ailenin yaşadığı yer "Köy" olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,900 \pm 0,832$), ailenin yaşadığı yer İl merkezi olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,471 \pm 0,857$) yüksek bulunmuştur. Ailenin yaşadığı yer Köy olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,900 \pm 0,832$), ailenin yaşadığı yer İlçe merkezi olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,551 \pm 0,881$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 4. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Anne Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Okur Yazar Değil	19	1,462	0,809	10,009	0,075
	Okur Yazar	12	1,265	0,820		
	İlkokul	203	1,696	0,886		
	Ortaokul	71	1,485	0,830		
	Lise	60	1,402	0,867		
	Yüksekokul-Üniversite Ve üzeri	21	1,364	0,850		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının anne eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 5. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Baba Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	İlkokul Ve Altı	154	1,649	0,891	3,017	0,389
	Ortaokul	89	1,574	0,844		
	Lise	91	1,503	0,898		
	Yüksekokul-Üniversite Ve üzeri	52	1,433	0,812		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 6. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Fakülteye Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	1-İİBF	101	1,507	0,870	46,199	0,000	4 > 1 4 > 2 4 > 3
	2- FEN-EDEBİYAT	104	1,370	0,762			
	3-MÜHENDİSLİK	99	1,360	0,871			
	4- İLAHİYAT	82	2,148	0,758			

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının fakülte değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($KW=46,199$; $p=0,000 < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,758$), İİBF öğrencilerinin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,507 \pm 0,870$) yüksek bulunmuştur. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin

anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,758$), FEN-EDEBİYAT Fakültesi öğrencilerinin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,370 \pm 0,762$) yüksek bulunmuştur. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,758$), MÜHENDİSLİK Fakültesi öğrencilerinin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,360 \pm 0,871$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 7. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Halkın Tutumunu Belirlemede Etkili Bir Yol Olma Görüşüne Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Evet	238	1,839	0,896	59,206	0,000	1 > 2
	Hayır	86	1,021	0,649			1 > 3
	Fikrim Yok	62	1,291	0,553			3 > 2

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($KW=59,206$; $p=0,000 < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma Evet olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,839 \pm 0,896$), halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma Hayır olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,021 \pm 0,649$) yüksek bulunmuştur. Halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma Evet olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,839 \pm 0,896$), halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma Fikrim yok olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,291 \pm 0,553$) yüksek bulunmuştur. Halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma Fikrim yok olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,291 \pm 0,553$), halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olma Hayır olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,021 \pm 0,649$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 8. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Oy Verirken Önemsenen Faktöre Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Siyasal Parti	8	2,352	0,681	47,799	0,000	1 > 2
	İdeoloji	107	1,272	0,852			1 > 7
	Parti Lideri	8	1,709	0,861			1 > 8
	Partinin İcraatları	66	1,899	0,825			4 > 2
	Cumhurbaşkanı	50	2,144	0,794			5 > 2
	Mhp Lideri	4	2,077	0,482			6 > 2
	Chp Lideri	4	0,628	0,315			3 > 7
							4 > 7
	Diğer	39	1,348	1,015			4 > 8
				5 > 7			
				5 > 8			
				6 > 7			

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının oy verirken önemsenen faktör değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($KW=47,799$; $p=0,000 < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; oy verirken önemsenen faktör Siyasal parti olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,352 \pm 0,681$), oy verirken önemsenen faktör İdeoloji olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,272 \pm 0,852$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Siyasal parti olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,352 \pm 0,681$), oy verirken önemsenen faktör CHP lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,628 \pm 0,315$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Siyasal parti olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,352 \pm 0,681$), oy verirken önemsenen faktör Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,348 \pm 1,015$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Partinin icraatları olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,899 \pm 0,825$), oy verirken önemsenen faktör İdeoloji olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,272 \pm 0,852$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Cumhurbaşkanı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,144 \pm 0,794$), oy verirken önemsenen faktör İdeoloji olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,272 \pm 0,852$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör MHP lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,077 \pm 0,482$), oy verirken önemsenen

faktör İdeoloji olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,272 \pm 0,852$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Parti lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,709 \pm 0,861$), oy verirken önemsenen faktör CHP lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,628 \pm 0,315$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Partinin icraatları olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,899 \pm 0,825$), oy verirken önemsenen faktör CHP lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,628 \pm 0,315$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Partinin icraatları olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,899 \pm 0,825$), oy verirken önemsenen faktör Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,348 \pm 1,015$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Cumhurbaşkanı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,144 \pm 0,794$), oy verirken önemsenen faktör CHP lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,628 \pm 0,315$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör Cumhurbaşkanı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,144 \pm 0,794$), oy verirken önemsenen faktör Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,348 \pm 1,015$) yüksek bulunmuştur. Oy verirken önemsenen faktör MHP lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,077 \pm 0,482$), oy verirken önemsenen faktör CHP lideri olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,628 \pm 0,315$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 9. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin oy Verme Kararının Ne Zaman Belli Olduğuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Oy Vereceğim Parti Çok Önceden Zaten Bellidir	161	1,684	0,949	8,719	0,121
	Adaylar Belirledikten Sonra	105	1,431	0,804		
	Seçim Kampanyalarını Takip Ettikten Sonra	91	1,608	0,817		
	Seçimlerden Birkaç Gün Önce	6	1,410	0,867		
	Sandık Başında	7	1,209	0,775		
	Hiç Oy Kullanmam	16	1,301	0,700		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının oy verme kararının ne zaman belli olacağı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 10. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin siyasete Olan İlgiye Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Siyasetle İlgilenmiyorum	47	1,294	0,727	18,261	0,001	3 > 1
	Sadece Oy Veririm	47	1,452	0,759			5 > 1
	Alt Düzeyde Siyasete Katılırim	237	1,583	0,862			5 > 2
	Orta Düzeyde Siyasete Katılırim	39	1,610	1,032			5 > 3
	Üst Düzeyde Siyasete Katılırim	16	2,394	0,844			5 > 4

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının siyasete olan ilgi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($KW=18,261$; $p=0,001 < 0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; siyasete olan ilgi Alt düzeyde siyasete katılırim olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,583 \pm 0,862$), siyasete olan ilgi Siyasetle ilgilenmiyorum olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,294 \pm 0,727$) yüksek bulunmuştur. Siyasete olan ilgi Üst düzeyde siyasete katılırim olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,394 \pm 0,844$), siyasete olan ilgi Siyasetle ilgilenmiyorum olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,294 \pm 0,727$) yüksek bulunmuştur. Siyasete olan ilgi Üst düzeyde siyasete katılırim olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,394 \pm 0,844$), siyasete olan ilgi Sadece oy veririm olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,452 \pm 0,759$) yüksek bulunmuştur. Siyasete olan ilgi Üst düzeyde siyasete katılırim olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,394 \pm 0,844$), siyasete olan ilgi Alt düzeyde siyasete katılırim olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,583 \pm 0,862$) yüksek bulunmuştur. Siyasete olan ilgi Üst düzeyde siyasete katılırim olanların anayasa değişikliğindeki temel

maddelere yönelik onay puanları ($2,394 \pm 0,844$), siyasete olan ilgi Orta düzeyde siyasete katılım olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,610 \pm 1,032$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 11. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Siyasi Yelpazede Kendini Nasıl Tanımladığına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark	
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	İslamcı	76	2,148	0,791	113,903	0,000	1 > 2	
	Laik	72	0,925	0,596			1 > 5	
	Liberal	6	1,628	0,643			1 > 7	
	Liberal-muhafazakâr	8	1,827	0,757			1 > 8	
	Milliyetçi	71	1,287	0,703			1 > 9	
	Milliyetçi-muhafazakâr	79	2,005	0,809			3 > 2	
	Sosyal Demokrat	14	0,945	0,429			4 > 2	
	Sosyalist	14	0,923	0,656			5 > 2	
	Diğer		35	1,632			0,854	6 > 2
								9 > 2
3 > 7								
4 > 7								
							4 > 8	
							6 > 5	
							6 > 7	
							6 > 8	
							6 > 9	
							9 > 7	
							9 > 8	

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($KW=113,903$; $p=0,000 < 0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı İslamcı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,791$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Laik olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,925 \pm 0,596$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı İslamcı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,791$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,287 \pm 0,703$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı İslamcı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,791$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyal demokrat olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,945 \pm 0,429$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı İslamcı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,791$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyalist olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,923 \pm 0,656$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı İslamcı olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,148 \pm 0,791$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,632 \pm 0,854$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Liberal olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,628 \pm 0,643$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Laik olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,925 \pm 0,596$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Liberal-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,827 \pm 0,757$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Laik olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,925 \pm 0,596$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,287 \pm 0,703$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Laik olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,925 \pm 0,596$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,005 \pm 0,809$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Laik olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,925 \pm 0,596$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,632 \pm 0,854$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Laik olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,925 \pm 0,596$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Liberal olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,628 \pm 0,643$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyal demokrat olanların anayasa değişikliğindeki temel

maddelere yönelik onay puanlarından ($0,945 \pm 0,429$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Liberal-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,827 \pm 0,757$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyal demokrat olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,945 \pm 0,429$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Liberal-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,827 \pm 0,757$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyalist olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,923 \pm 0,656$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,005 \pm 0,809$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,287 \pm 0,703$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,005 \pm 0,809$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyal demokrat olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,945 \pm 0,429$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,005 \pm 0,809$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyalist olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,923 \pm 0,656$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Milliyetçi-Muhafazakâr olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($2,005 \pm 0,809$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($1,632 \pm 0,854$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,632 \pm 0,854$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyal demokrat olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,945 \pm 0,429$) yüksek bulunmuştur. Siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Diğer olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($1,632 \pm 0,854$), siyasi yelpazede kendini nasıl tanımladığı Sosyalist olanların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($0,923 \pm 0,656$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 12. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin sınıfa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	1	101	1,450	0,811	6,252	0,100
	2	94	1,755	0,889		
	3	92	1,499	0,866		
	4	99	1,577	0,903		

Araştırmaya katılan öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 13. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Anayasa Değişikliklerinin Demokratikleşmede Bir Adım Olduğunu Düşünmeye Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Evet	198	2,142	0,725	4236,500	0,000
	Hayır	188	0,964	0,544		

Öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının anayasa değişikliklerinin demokratikleşmede bir adım olduğunu düşünme değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney $U = 4236,500$; $p = 0,000 < 0,05$). Anayasa değişikliklerinin demokratikleşmede bir adım olduğunu düşünenlerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($x = 2,142$), anayasa değişikliklerinin demokratikleşmede bir adım olduğunu düşünmeyenlerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($x = 0,964$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 14. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Anayasa Değişikliklerinin Referandumdan Önce 16 Nisan Anayasa Değişikliğindeki Maddeler İle İlgili Bir Araştırma Yapma Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Evet	338	1,576	0,893	7995,000	0,871
	Hayır	48	1,513	0,705		

Öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının referandumdan önce 16 nisan anayasa değişikliğindeki maddeler ile ilgili bir araştırma yapma durumu

değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 15. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Anayasa Değişikliklerinin cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Kadın	197	1,585	0,842	18091,500	0,632
	Erkek	189	1,552	0,904		

Öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 16. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Anayasa Değişikliklerinin Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Evet	137	2,371	0,618	1350,500	0,000
	Hayır	160	0,958	0,560		

Öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının referandum tercihini hangi yönde kullandığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney $U=1350,500$; $p=0,000<0,05$). Evet yönünde kullananların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($x=2,371$), hayır yönünde kullananların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarından ($x=0,958$) yüksek bulunmuştur.

Tablo 17. Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay Düzeyinin Anayasa Değişikliklerinin Referandum da Oy Kullanma Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Anayasa Değişikliğindeki Temel Maddelere Yönelik Onay	Evet	310	1,602	0,912	9636,000	0,198
	Hayır	69	1,439	0,667		

Öğrencilerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ortalamalarının referandum da oy kullanma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 18. Oy Verme Kararı ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Oy Verme Kararının Ne Zaman Belli Olacağı	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı				Toplam		X ² /p
	Evet		Hayır		n	%	
	n	%	n	%			
Oy Vereceğim Parti Çok Önceden Zaten Bellidir	73	%53,3	61	%38,1	134	%45,1	X ² =7,613 p=0,179
Adaylar Belirlendikten Sonra	30	%21,9	49	%30,6	79	%26,6	
Seçim Kampanyalarını Takip Ettikten Sonra	30	%21,9	41	%25,6	71	%23,9	
Seçimlerden Birkaç Gün Önce	1	%0,7	3	%1,9	4	%1,3	
Sandık Başında	1	%0,7	2	%1,2	3	%1,0	
Hiç Oy Kullanmam	2	%1,5	4	%2,5	6	%2,0	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Oy Verme Kararının Ne Zaman Belli Olacağı ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=7,613$; $p=0,179>0,05$). Referandum tercihini evet olarak kullananların 73'ünün (%53,3) oy vereceğim parti çok önceden zaten bellidir, 30'unun (%21,9) adaylar belirlendikten sonra, 30'unun (%21,9) seçim kampanyalarını takip ettikten sonra, 1'i (%0,7) seçimlerden birkaç gün önce, 1'i (%0,7) sandık başında, 2'si (%1,5) hiç oy kullanmam; referandum tercihini hayır olarak kullananların 61'i (%38,1) oy vereceğim parti çok önceden zaten bellidir, 49'unun (%30,6) adaylar belirlendikten sonra, 41'i (%25,6) seçim kampanyalarını takip ettikten sonra, 3'ünün (%1,9) seçimlerden birkaç gün önce, 2'si (%1,2) sandık başında, 4'ünün (%2,5) hiç oy kullanmam olduğu görülmektedir.

Tablo 19. Siyasete Olan İlgisi ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Siyasete Olan İlgisi	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı	X ² /p
----------------------	---	-------------------

	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Siyasetle İlgilenmiyorum	9	%6,6	21	%13,1	30	%10,1	X ² =10,348 p=0,035
Sadece Oy Veririm	16	%11,7	20	%12,5	36	%12,1	
Alt Düzeyde Siyasete Katılıyorum	82	%59,9	98	%61,3	180	%60,6	
Orta Düzeyde Siyasete Katılıyorum	18	%13,1	18	%11,2	36	%12,1	
Üst Düzeyde Siyasete Katılıyorum	12	%8,8	3	%1,9	15	%5,1	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Siyasete Olan İlgi ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (X²=10,348; p=0,035<0.05). Referandum tercihini evet olarak kullananların 9'unun (%6,6) siyasetle ilgilenmiyorum, 16'sının (%11,7) sadece oy veririm, 82'si (%59,9) alt düzeyde siyasete katılıyorum, 18'i (%13,1) orta düzeyde siyasete katılıyorum, 12'si (%8,8) Üst düzeyde siyasete katılıyorum; referandum tercihini hayır olarak kullananların 21'i (%13,1) siyasetle ilgilenmiyorum, 20'si (%12,5) sadece oy veririm, 98'i (%61,3) alt düzeyde siyasete katılıyorum, 18'i (%11,2) orta düzeyde siyasete katılıyorum, 3'ünün (%1,9) Üst düzeyde siyasete katılıyorum olduğu görülmektedir.

Tablo 20. Siyasi Yelpazede Kendinizi Nasıl Tanımladığı ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Siyasi Yelpazede Kendinizi Nasıl Tanımladığı	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
İslamcı	52	%39,7	10	%6,4	62	%21,5	X ² =126,763 p=0,000
Laik	5	%3,8	53	%33,8	58	%20,1	
Liberal	2	%1,5	2	%1,3	4	%1,4	
Liberal-muhafazakâr	4	%3,1	2	%1,3	6	%2,1	
Milliyetçi	7	%5,3	43	%27,4	50	%17,4	
Milliyetçi-muhafazakâr	43	%32,8	13	%8,3	56	%19,4	
Sosyal Demokrat	1	%0,8	10	%6,4	11	%3,8	
Sosyalist	1	%0,8	12	%7,6	13	%4,5	
Diğer	16	%12,2	12	%7,6	28	%9,7	
Toplam	131	%100,0	157	%100,0	288	%100,0	

Siyasi Yelpazede Kendinizi Nasıl Tanımladığı ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (X²=126,763; p=0,000<0.05). Referandum tercihini evet olarak kullananların 52'si (%39,7) islamcı, 5'i (%3,8) laik, 2'si (%1,5) liberal, 4'ünün (%3,1) liberal-muhafazakâr, 7'si (%5,3) milliyetçi, 43'ünün (%32,8) milliyetçi-muhafazakâr, 1'i (%0,8) sosyal demokrat, 1'i (%0,8) sosyalist, 16'sının (%12,2) diğer; referandum tercihini hayır olarak kullananların 10'unun (%6,4) islamcı, 53'ünün (%33,8) laik, 2'si (%1,3) liberal, 2'si (%1,3) liberal-muhafazakâr, 43'ünün (%27,4) milliyetçi, 13'ünün (%8,3) milliyetçi-muhafazakâr, 10'unun (%6,4) sosyal demokrat, 12'si (%7,6) sosyalist, 12'si (%7,6) diğer olduğu görülmektedir.

Tablo 21. Sınıf ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Sınıf	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
1	31	%22,6	46	%28,7	77	%25,9	X ² =7,364 p=0,061
2	42	%30,7	32	%20,0	74	%24,9	
3	28	%20,4	47	%29,4	75	%25,3	
4	36	%26,3	35	%21,9	71	%23,9	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Sınıf ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (X²=7,364; p=0,061>0.05). Referandum tercihini evet olarak kullananların 31'i (%22,6) 1, 42'si (%30,7) 2, 28'i (%20,4) 3, 36'sının (%26,3) 4; referandum tercihini hayır olarak kullananların 46'sının (%28,7) 1, 32'si (%20,0) 2, 47'si (%29,4) 3, 35'i (%21,9) 4 olduğu görülmektedir.

Tablo 22. Fakülte ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Fakülte	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı	X ² /p
---------	---	-------------------

	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
1- İİBF	32	%23,4	51	%31,9	83	%27,9	X ² =71,729 p=0,000
2- FEN-EDEBİYAT	24	%17,5	48	%30,0	72	%24,2	
3- MÜHENDİSLİK	25	%18,2	58	%36,2	83	%27,9	
4- İLAHİYAT	56	%40,9	3	%1,9	59	%19,9	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Fakülte ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (X²=71,729; p=0,000<0.05). Referandum tercihini evet olarak kullananların 32'si (%23,4) İİBF, 24'ünün (%17,5) FEN-EDEBİYAT FAK, 25'i (%18,2) MÜHENDİSLİK FAK., 56'sının (%40,9) İLAHİYAT FAK.; referandum tercihini hayır olarak kullananların 51'i (%31,9) İİBF, 48'i (%30,0) FEN-EDEBİYAT FAK., 58'i (%36,2) MÜHENDİSLİK FAK., 3'ünün (%1,9) İLAHİYAT FAK. olduğu görülmektedir.

Tablo 23. Bölüm ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Bölüm	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
1- İLAHİYAT	42	%30,7	2	%1,2	44	%14,8	X ² =84,256 p=0,000
2- SOSYOLOJİ	8	%5,8	10	%6,2	18	%6,1	
3- PSİKOLOJİ	7	%5,1	14	%8,8	21	%7,1	
4- TARİH	8	%5,8	12	%7,5	20	%6,7	
5- BİL.MÜH.	4	%2,9	14	%8,8	18	%6,1	
6- BİYO-MEDİKAL MÜH	11	%8,0	12	%7,5	23	%7,7	
7- İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	12	%8,8	1	%0,6	13	%4,4	
8- MAKİNA MÜH	7	%5,1	16	%10,0	23	%7,7	
9- MADEN MÜH	3	%2,2	16	%10,0	19	%6,4	
10- MALİYE	11	%8,0	14	%8,8	25	%8,4	
11-Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik	4	%2,9	13	%8,1	17	%5,7	
12- Siyaset Bilimi ve Kamu Yön.	14	%10,2	10	%6,2	24	%8,1	
13- İktisat	4	%2,9	14	%8,8	18	%6,1	
14- Arkeoloji	2	%1,5	12	%7,5	14	%4,7	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Bölüm ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (X²=84,256; p=0,000<0.05). Referandum tercihini evet olarak kullananların 42'si (%30,7) ilahiyat, 8'i (%5,8) sosyoloji, 7'si (%5,1) psikoloji, 8'i (%5,8) tarih, 4'ünün (%2,9) bilgisayar müh., 11'i (%8,0) biyo medikal müh. , 12'si (%8,8) İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği , 7'si (%5,1) makine müh., 3'ünün (%2,2) maden müh., 11'i (%8,0) maliye, 4'ünün (%2,9) Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik , 14'ünün (%10,2) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, 4'ünün (%2,9) İktisat, 2'si (%1,5) arkeoloji; referandum tercihini hayır olarak kullananların 2'si (%1,2) ilahiyat, 10'unun (%6,2) sosyoloji, 14'ünün (%8,8) psikoloji, 12'si (%7,5) tarih, 14'ünün (%8,8) bilgisayar mühendisliği, 12'si (%7,5) biyo medikal mühendisliği, 1'i (%0,6) İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği , 16'sının (%10,0) makine mühendisliği, 16'sının (%10,0) maden mühendisliği, 14'ünün (%8,8) maliye, 13'ünün (%8,1) Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik, 10'unun (%6,2) Siyaset Bilimi ve kamu yönetimi, 14'ünün (%8,8) iktisat, 12'si (%7,5) arkeoloji olduğu görülmektedir.

Tablo 24. Cinsiyet ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Kadın	73	%53,3	76	%47,5	149	%50,2	X ² =0,988 p=0,190
Erkek	64	%46,7	84	%52,5	148	%49,8	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Cinsiyet ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (X²=0,988; p=0,190>0.05). Referandum tercihini evet olarak kullananların 73'ünün (%53,3) kadın, 64'ünün (%46,7) erkek; referandum tercihini hayır olarak kullananların 76'sının (%47,5) kadın, 84'ünün (%52,5) erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 25. Ailenin Yaşadığı Bölge ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Ailenin Yaşadığı Bölge	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Marmara	60	%43,8	61	%38,1	121	%40,7	X ² =6,180 p=0,403
Ege	10	%7,3	8	%5,0	18	%6,1	
Akdeniz	4	%2,9	8	%5,0	12	%4,0	
İç Anadolu	20	%14,6	30	%18,8	50	%16,8	
Karadeniz	37	%27,0	51	%31,9	88	%29,6	
Güneydoğu Anadolu	2	%1,5	1	%0,6	3	%1,0	
Doğu Anadolu	4	%2,9	1	%0,6	5	%1,7	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Ailenin Yaşadığı Bölge ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=6,180$; $p=0,403>0,05$). Referandum tercihini evet olarak kullananların 60'ının (%43,8) Marmara, 10'unun (%7,3) Ege, 4'ünün (%2,9) Akdeniz, 20'si (%14,6) İç Anadolu, 37'si (%27,0) Karadeniz, 2'si (%1,5) Güneydoğu Anadolu, 4'ünün (%2,9) Doğu Anadolu; referandum tercihini hayır olarak kullananların 61'i (%38,1) Marmara, 8'i (%5,0) Ege, 8'i (%5,0) Akdeniz, 30'unun (%18,8) İç Anadolu, 51'i (%31,9) Karadeniz, 1'i (%0,6) Güneydoğu Anadolu, 1'i (%0,6) Doğu Anadolu olduğu görülmektedir.

Tablo 26. Ailenin Yaşadığı Yer ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Ailenin Yaşadığı Yer	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
İl Merkezi	53	%38,7	80	%50,0	133	%44,8	X ² =9,436 p=0,024
İlçe Merkezi	53	%38,7	59	%36,9	112	%37,7	
Belde	7	%5,1	10	%6,2	17	%5,7	
Köy	24	%17,5	11	%6,9	35	%11,8	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Ailenin Yaşadığı Yer ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=9,436$; $p=0,024<0,05$). Referandum tercihini evet olarak kullananların 53'ünün (%38,7) il merkezi, 53'ünün (%38,7) ilçe merkezi, 7'si (%5,1) belde, 24'ünün (%17,5) köy; referandum tercihini hayır olarak kullananların 80'i (%50,0) il merkezi, 59'unun (%36,9) ilçe merkezi, 10'unun (%6,2) belde, 11'i (%6,9) köy olduğu görülmektedir.

Tablo 27. Baba Mesleği ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Baba Mesleği	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Bankacı	0	%0,0	2	%1,2	2	%0,7	X ² =8,723 p=0,647
Esnaf	15	%10,9	11	%6,9	26	%8,8	
İşçi	26	%19,0	31	%19,4	57	%19,2	
Memur	16	%11,7	14	%8,8	30	%10,1	
Özel Sektör	19	%13,9	21	%13,1	40	%13,5	
Emekli	34	%24,8	50	%31,2	84	%28,3	
Sanayici-tüccar	4	%2,9	3	%1,9	7	%2,4	
İşsiz	4	%2,9	4	%2,5	8	%2,7	
Profesyonel Meslek	2	%1,5	2	%1,2	4	%1,3	
Çiftçi	11	%8,0	8	%5,0	19	%6,4	
Serbest Meslek	3	%2,2	9	%5,6	12	%4,0	
Diğer	3	%2,2	5	%3,1	8	%2,7	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Baba Mesleği ile referandum tercihini hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=8,723$; $p=0,647>0,05$). Referandum tercihini evet olarak kullananların 15'i (%10,9) esnaf, 26'sının (%19,0) işçi, 16'sının (%11,7) memur, 19'unun (%13,9) özel sektör, 34'ünün (%24,8) emekli, 4'ünün (%2,9) sanayici-tüccar, 4'ünün (%2,9) işsiz, 2'si (%1,5) profesyonel meslek, 11'i (%8,0) çiftçi, 3'ünün (%2,2) serbest meslek, 3'ünün (%2,2) diğer; referandum tercihini hayır olarak kullananların 2'si (%1,2) bankacı, 11'i (%6,9) esnaf, 31'i (%19,4) işçi, 14'ünün (%8,8) memur, 21'i (%13,1) özel sektör, 50'si (%31,2) emekli, 3'ünün (%1,9) sanayici-tüccar, 4'ünün (%2,5) işsiz, 2'si (%1,2) profesyonel meslek, 8'i (%5,0) çiftçi, 9'unun (%5,6) serbest meslek, 5'i (%3,1) diğer olduğu görülmektedir.

Tablo 28. Anne Mesleği ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Anne Mesleği	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
İşçi	0	%0,0	1	%0,6	1	%0,3	X ² =7,963 p=0,538
Memur	6	%4,4	15	%9,4	21	%7,1	
Özel Sektör	1	%0,7	4	%2,5	5	%1,7	
Emekli	5	%3,6	8	%5,0	13	%4,4	
Sanayici-tüccar	5	%3,6	9	%5,6	14	%4,7	
İşsiz	2	%1,5	3	%1,9	5	%1,7	
Ev Hanımı	116	%84,7	117	%73,1	233	%78,5	
Profesyonel Meslek	1	%0,7	1	%0,6	2	%0,7	
Çiftçi	1	%0,7	1	%0,6	2	%0,7	
Serbest Meslek	0	%0,0	1	%0,6	1	%0,3	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Anne Mesleği ile referandum tercihi hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=7,963$; $p=0,538>0,05$). Referandum tercihi evet olarak kullananların 6'sının (%4,4) memur, 1'i (%0,7) özel sektör, 5'i (%3,6) emekli, 5'i (%3,6) sanayici-tüccar, 2'si (%1,5) işsiz, 116'sının (%84,7) ev hanımı, 1'i (%0,7) profesyonel meslek, 1'i (%0,7) çiftçi; referandum tercihi hayır olarak kullananların 1'i (%0,6) işçi, 15'i (%9,4) memur, 4'ünün (%2,5) özel sektör, 8'i (%5,0) emekli, 9'unun (%5,6) sanayici-tüccar, 3'ünün (%1,9) işsiz, 117'si (%73,1) ev hanımı, 1'i (%0,6) profesyonel meslek, 1'i (%0,6) çiftçi, 1'i (%0,6) serbest meslek olduğu görülmektedir.

Tablo 29. Baba Eğitim Durumu ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Baba Eğitim Durumu	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
İlkokul Ve Altı	59	%43,1	55	%34,4	114	%38,4	X ² =2,776 p=0,427
Ortaokul	29	%21,2	40	%25,0	69	%23,2	
Lise	33	%24,1	40	%25,0	73	%24,6	
Yüksekokul-Üniversite Ve üzeri	16	%11,7	25	%15,6	41	%13,8	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Baba Eğitim Durumu ile referandum tercihi hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($X^2=2,776$; $p=0,427>0,05$). Referandum tercihi evet olarak kullananların 59'unun (%43,1) ilkokul ve altı, 29'unun (%21,2) ortaokul, 33'ünün (%24,1) lise, 16'sının (%11,7) yüksekokul-Üniversite ve üzeri; referandum tercihi hayır olarak kullananların 55'i (%34,4) ilkokul ve altı, 40'ının (%25,0) ortaokul, 40'ının (%25,0) lise, 25'i (%15,6) yüksekokul-Üniversite ve üzeri olduğu görülmektedir.

Tablo 30. Anne Eğitim Durumu ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Anne Eğitim Durumu	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Okur Yazar Değil	5	%3,6	7	%4,4	12	%4,0	X ² =16,716 p=0,005
Okur Yazar	3	%2,2	8	%5,0	11	%3,7	
İlkokul	86	%62,8	67	%41,9	153	%51,5	
Ortaokul	25	%18,2	32	%20,0	57	%19,2	
Lise	15	%10,9	35	%21,9	50	%16,8	
Yüksekokul-Üniversite Ve üzeri	3	%2,2	11	%6,9	14	%4,7	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Anne Eğitim Durumu ile referandum tercihi hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=16,716$; $p=0,005<0,05$). Referandum tercihi evet olarak kullananların 5'i (%3,6) okur yazar değil, 3'ünün (%2,2) okur yazar, 86'sının (%62,8) ilkokul, 25'i (%18,2) ortaokul, 15'i (%10,9) lise, 3'ünün (%2,2) yüksekokul-Üniversite ve üzeri; referandum tercihi hayır olarak kullananların 7'si (%4,4) okur yazar değil, 8'i (%5,0) okur yazar, 67'si (%41,9) ilkokul, 32'si (%20,0) ortaokul, 35'i (%21,9) lise, 11'i (%6,9) yüksekokul-Üniversite ve üzeri olduğu görülmektedir.

Tablo 31. Ailenin Ortalama Aylık Gelir Düzeyi ile Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı Arasındaki İlişki

Ailenin Ortalama Aylık Gelir Düzeyi	Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı						X ² /p
	Evet		Hayır		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
1000 TL Ve Altı	13	%9,5	7	%4,4	20	%6,7	X ² =8,700 p=0,034
1001-2000 TL Arası	50	%36,5	51	%31,9	101	%34,0	
2001-3000 TL Arası	52	%38,0	56	%35,0	108	%36,4	
3000 Den Fazla	22	%16,1	46	%28,7	68	%22,9	
Toplam	137	%100,0	160	%100,0	297	%100,0	

Ailenin Ortalama Aylık Gelir Düzeyi ile referandum tercihi hangi yönde kullandığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2=8,700$; $p=0,034<0,05$). Referandum tercihi evet olarak kullananların 13'ünün (%9,5) 1000 tl ve altı, 50'si (%36,5) 1001-2000 tl arası, 52'si (%38,0) 2001-3000 tl arası, 22'si (%16,1) 3000 den fazla; referandum tercihi hayır olarak kullananların 7'si (%4,4) 1000 tl ve altı, 51'i (%31,9) 1001-2000 tl arası, 56'sının (%35,0) 2001-3000 tl arası, 46'sının (%28,7) 3000 den fazla olduğu görülmektedir.

6. SONUÇ

16 Nisan 2017 referandumunun, Türk siyasi hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. %51.41 evet oyu ile kabul edilen bu referandum ile "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine" geçildi ve böylece yürütmeye oluşturan unsur, Cumhurbaşkanı oldu. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, BEÜ öğrencilerinin "anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puan ortalamasının" 3 üzerinden (1,568) olması, yarıdan biraz daha fazla bir kesimin anayasa değişikliklerini desteklediklerini göstermektedir. Bu durumun, referandumun sonucu ile benzeştiği söylenebilir. Evet ya da hayır dağılımlarına bakıldığında ise hayır diyenlerin az da olsa önde olduğu görülmektedir. Bu soruya, 386 kişiden 297'sinin cevap vermiş ve 160 kişi (%53.9) hayır; 137 kişi ise (%46.1) evet şeklinde tercihte bulduklarını belirtmiştir. Referanduma karşı vatandaşların tutumu tartışılan konulardandır. Bakıldığında referandum ile ilgili halkın bakış açısı, görüşü ülkeden ülkeye değişmektedir. Ankete katılanların referanduma bakışı olumlu olup, 238'si (%61.65), referandumun halkın tutumunu belirlemede etkili bir yol olduğu görüşündedir. Yapılan araştırmalar seçmenlerin oy tercihi etkileyen faktörlerin (Psikolojik, sosyolojik, ekonomik faktörler vb.) değiştiğini ortaya koymaktadır. 16 Nisan referandumunda BEÜ öğrencilerinin tercihi etkileyen en önemli faktör %37.4 ile ideoloji olmuştur. İdeolojiyi %23.1 ile partinin icraatları ve %17.5 ile Cumhurbaşkanı takip etmiştir. Referandum sürecinde gündemde olan konulardan biri de liderlerin üsluplarıdır. Araştırmaya katılanlar, liderlerin üsluplarını %30-40 arasında normal, %10-20 arasında hoşgörülü buldular. Sertlik açısından ise CHP lideri %32.4, Cumhurbaşkanı %31.1 oranında üslup açısından sert bulundu. Üniversite öğrencilerinin anayasa değişikliği ile ilgili bir araştırma yaptıkları %87.6 oy oranı ile görülmektedir. Seçimler öncesi yapılan harcamalar, halkın bir bölümü tarafından eleştirilmekte ve harcamaların fazla olduğu şeklinde yorumlar basına yansımaktadır. Ankete katılanların %50.3'ü, referandum öncesi yapılan harcamaları uygun bulmadığını, %29.0'da fikri olmadığını belirtmiştir.

Anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları en yüksek olanlar ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiye gelindiğinde, ailenin yaşadığı yer "Köy" olanların; İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin; oy verirken önemsenen faktör "ideoloji" diyenlerin; siyasete üst düzeyde katılanların ve kendilerini siyasi yelpazede "İslamcı" olarak tanımlayanların, maddelere ilişkin onay puanlarının en yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Maddelere ilişkin onay puanları ile ilgili araştırmada elde edilen diğer bir sonuçta, evet yönünde oy kullananların, anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları (2,371) iken; hayır yönünde oy kullananların anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanlarının (0,958) olmasıdır. Bu sonuçta evet diyenlerin değişiklikleri onayladığını; hayır diyenlerin ise değişiklikleri onaylamadığı biçiminde yorumlanabilir. Buna benzer bir sonuç, değişikliklerin demokratikleşmede bir adım olup, olmadığı konusunda da görülmektedir. Buna göre, anayasa değişikliklerinin demokratikleşmede bir adım olduğunu düşünenlerin anayasa değişikliğindeki temel maddelere yönelik onay puanları ($x=2,142$) iken; anayasa değişikliklerinin demokratikleşmede bir adım olduğunu düşünmeyenlerin anayasa onay puanı ise ($x=0,964$) şeklindedir.

Referandumda evet ya da hayır diyenlerin diğer değişkenlerle ilişkisine baktığımızda, siyasi yelpazede kendini İslamcı (%39.7) ve milliyetçi-muhafazakar (%32.8) olarak tanımlayanların en çok evet; kendini laik (%33.8), milliyetçi (%27.4) olarak tanımlayanların ise en çok hayır oyu verdikleri görülmektedir. Evet ya da hayır diyenler ile diğer değişkenler arasındaki ilişkide benzer sonuçlara ulaşılmıştır. "Oy vereceğim parti çok önceden zaten bellidir"; "alt düzeyde siyasete katılıyorum"; "Ailenin ortalama aylık geliri 1001-2000tl arası ile 2001-3000tl arası"; "Ailenin yaşadığı bölge "Marmara" ve Karadeniz" olanların, referandumda en yüksek oranda evet ve hayır oyu verdikleri görülmektedir. Fakülte bazında İlahiyat Fakültesi, bölüm bazında da İlahiyat bölümü, evet oyu en yüksek olan gruplardır. Hayır oyu verenlerin ise hem fakülte hem de bölüm bazında birbirine yakın oldukları belirtilebilir.

KAYNAKÇA

- AITKIN, Don (1978). "Australia", Butler, David; Ranney, Austin (Eds.), *Referendums. A Comparative Study of Practice and theory*, Washington D.C.: American Enterprise Institute for Public Policy Research, pp. 123-139.
- AUBERT, Jean-François (1978). "Switzerland", Butler, David; Ranney, Austin (Eds.), *Referendums. A Comparative Study of Practice and theory*, Washington D.C.: American Enterprise Institute for Public Policy Research, pp. 39-66.
- AVŞAR, Halil İbrahim (2014). *12 Eylül 2010 Anayasa Değişikliği Referandumuna Yazılı Basının Yaklaşımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BALSOM, Denis (1996). "The United Kingdom: Constitutional Pragmatism and the Adoption of the Referendum", Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.), *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke: pp. 209-226.
- BOGDANOR, Vemon (1994). "Western Europe", Butler, David; Ranney, Austin (Eds.), *Referendums around the World*, Macmillan: Basingstoke: pp. 24-97.
- BOZATAY, Şeniz Anbarlı (2011). "12 Eylül 2010 Referandumunu Ve Referandum Sürecinin Üniversite Öğrencileri Tarafından Algılanmasına İlişkin Bir Araştırma: Biga İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C. 9, S. 2, s. 115-140.
- BUTLER, David and AUSTIN, Ranney (Eds.) (1978). *Referendums. A Comparative Study of Practice and theory*, Washington, D.C.: American Enterprise Institute.
- BUTLER, David; AUSTIN, Ranney (Eds.) (1994). *Referendums around the World*, Basingstoke: Macmillan.
- CLARKE, Harold D. And KORNBERG, Allan (1994). "The Politics and Economics Of Constitutional Choice: Voting in Canada's 1992 National Referendum." *Journal Of Politics*, S. 56, pp. 940-62.
- CURTICE, John (2014). "It all depends on Your Perspective: Economic Perceptions and the Demography of Voting in The Scottish Independence Referendum" *Fraser Of Allander Economic Commentary*, V. 38, N. 2, pp. 147-52.
- CURTICE, John (2015). "How Scotland Voted: Economic Perceptions in the Scottish Independence Referendum", http://Strathprints.Strath.Ac.Uk/53562/1/Curticej_Ipp1_2015_How_Scotland_Voted_Economic_Perceptions_In_The_Scottish_Independence_Referendum.Pdf (Erişim Tarihi: 27.03.2017).
- ÇAVDAR, Tevfik (2000). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950-1995)*. Ankara: İmge Kitabevi.
- ÇETİN, Halis (2016). *Türk Siyasal Hayatında Krizler Kahramanlar ve Hainler 1960-1980*, Ankara: Orion kitabevi.
- ÇETİNKAYA, Aysel (2011). *Türkiye'deki 2010 Referandum Sürecinde Yapılan Kamuoyu Araştırmalarına Ait Medya Yansımalarının Kamuoyu Üzerindeki Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DURUSUN, Davut (2010). *Siyaset Bilimi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- GALLAGHER, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.) (1996). *The Referendum Experience İn Europe*, Macmillan: Basingstoke.
- GEMALMAZ, Mehmet Semih (1996). "12 Eylül Rejimi", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. C. 14, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 981-995.
- GÖKER, Göksel ve DOĞAN, Adem (2011). "2010 Referandumunda Türk Basınının Siyasal Gündemi: Hürriyet Haber Türk Zaman Ve Yeni Şafak Örneğiyle", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, S. 2, s. 45-69.
- GÖZLER, Kemal (1988). "Halkoylamasının Değeri", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 50, S. 1-4, s. 97-113.
- GÖZLER, Kemal (2012)(a). *Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- GÖZLER, Kemal (2012)(b). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- HAKYEMEZ, Yusuf Şevki (2010). "2010 Anayasa Değişiklikleri Ve Demokratik Hukuk Devleti", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, s. 387-406.
- HOLSTEYN, Joopvan (1996). "The Netherlands: National Debates and Local Experience", Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.). *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke, pp. 126-152.
- HUGHES, Colin A. (1994). "Australiaand New Zealand", Butler, David; Ranney, Austin (Eds.): *Referendums around the World*, Macmillan, Basingstoke, pp. 154-173.
- KALAYCIOĞLU, Ersin (2012). "Kulturkampfin Turkey: The Constitutional Referendum of 12 September 2010", *South European Society and Politics*, C. 17, S. 1, s. 1-22.
- KAPANİ, Münci (2003). *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- KOBACH, Kris W. (1994). "Switzerland", *Referendums around the World: The Growing Use of Direct Democracy*, (Eds.):David Butier-Austin Ranney, Washington D.C.: American Enterprise Institute Press, pp. 98-153.
- LEDUC, Lawrence, and PAMMETT, Jon H. (1995). "Referendum voting: Attitudes and Behaviour in the 1992 Constitutional Referendum." *Canadian Journal of Political Science*, V. 28, pp. 3-34.
- MANNING, Maurice (1978). "Ireland", Butler&Ranney (Eds.): *Referendums a Comparative Study of Practice and Theory*, Washington D.C.: American Enterprise Institute for Public Policy Research, pp. 193-209.
- MERMER, Aytuğ (2012). *Siyasi Partilerin 12 Eylül 2010 Anayasa Değişikliği Referandumunu Kampanyaları Örneğinde Siyasetin Kişiselleşmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OPINIUM RESEARCH, (2016). The Impact of Brexit on Consumer Behaviour, http://Opinium.Co.Uk/Wp-Content/Uploads/2016/08/The_Impact_Of_Brexit_On_Consumer_Behaviour_0.Pdf (Erişim tarihi: 26.03.2017).
- ÖZKAN, Tuğba (2012). *Demokratikleşme Sürecinde Türkiye'nin Referandumla Sınayı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZTEKİN Ali (2010). *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- PELINKA, Anton; GREIDERER, Sylvia (1996). "Austria: The Referendum as Minority Protection." Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.). *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke, pp. 20-32.
- PETTERSON, Per Arnt, JENSSEN, Anders Todaland LISTHAUG, Ola (1996). "The 1994 Eu Referendum in Norway: Continuity and Change." *Scandinavian Political Studies*, V. 19, N. 3, pp. 257-81.
- PINAR, Lütfü (2016). *Türkiye'de Anayasa Referandumları ve Basın: 1961, 1982 Anayasaları ile 2010 Anayasa Değişiklik Paketi Referandumlarının Türkiye Basınındaki Sunumunun Karşılaştırmalı Çözümlemesi (Cumhuriyet, Hürriyet, Tercüman/Bugün Gazeteleri Örnekleri)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PIERRE, Marquis (1993). *Referendums in Canada : The Effect of Populist Decision-Making on Representative Democracy*, Canada: Library Of Parliament/Researchbranch.
- SIUNE, Karen, and SVENSSON, Palle (1993). "The Danes and the Maastricht Treaty: TheDanish EC Referendum of June 1992." *Electoral Studies*, V. 12,N.2, pp. 99-111.
- RUIN, Olof (1996). "Sweden: The Referendum as an Instrument for Defusing Political Issues", Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.). *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke, pp. 171-185.

- SUKSI, Markku (1993). *Bringing in the People: A Comparison of Constitutional Forms and Practices of the Referendum*, London: Martinus Nijhoff publishers.
- SUPULE, Inese (2004). "The Referendum on Latvia's Accession to the European Union: Analysis and Conclusions", *Perceptions of European Integration*, (Edited by Natalija Kasatkina), Vilnius: Eugrimas, pp. 59-68.
- SVENSSON, Palle (1996). "Denmark: The Referendum as Minority Protection", Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.), *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke, pp. 86-105.
- SVENSSON, Palle (2002). "Five Danish Referendums on the European Community and European Union: A Critical Assessment of the Franklin Thesis." *European Journal of Political Research*, V. 41, N. 6, pp. 733-50.
- TANÖR, Bülent (2000). "Siyasal Tarih 1980-1995", *Türkiye Tarihi 5 Bugünkü Türkiye 1980-1995*, (Yayın Yönetmeni: Sina Akşin), İstanbul: Cem yayınevi.
- TEZİÇ, Erdoğan (2012). *Anayasa Hukuku*, İstanbul: Beta.
- TRECHSEL, Alexander H., KRIESI, Hanspeter (1996). "Switzerland: The Referendum and Initiative as a Centre Piece of the Political System", Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.), *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke, pp. 185-208.
- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (2010). *Bir Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Referandum Türkiye-ABD-Avrupa Uygulama Örnekleri*, (Yayın Koordinatörü: Ahmet Yıldız), Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları.
- TRT WORLD RESEARCH CENTRE (2017). *Turkey's Constitutional Reform a Review of Constitutional History, Current Parliamentary System and Proposed Presidential System*, [Http://www.trtworld.com/referendum/images/key/research.pdf](http://www.trtworld.com/referendum/images/key/research.pdf) (25.03.2017).
- ULERI, Pier Vincenzo (1996). "Italy: Referendums and Initiatives from the Origins to the Crisis of Democratic Regime", Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.), *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke, pp. 106-125.
- USLU, Ateş (2012). "Demokrasi", *Siyaset Bilimi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, (Hazırlayanlar: Gökhan Atılğan, E. Atilla AYTEKİN), İstanbul: Yordam Kitap, s. 123-137.
- ÜSTE, Rabia Bahar ve GÜZEL, Berrin (2011). "Referendums and E-Voting in Turkey", *International Journal of E Business and E Government Studies*, V. 3, N. 1, pp. 147-156.
- VREESE, Claes H, and SEMETKO, Holli (2004). "News Matters: Influences On the Vote in the Danish 2000 Euro Referendum Campaign.", *European Journal of Political Research*, V. 43, N. 5, pp. 699-722.
- WYLLER, Thomas (1996). "Norway: Six Exceptions to the Rule", Gallagher, Michael; Uleri, Pier Vincenzo (Eds.), *The Referendum Experience in Europe*, Macmillan: Basingstoke, pp. 139-152.
- YAVUZ, Bülent (2008). "2007 Anayasa Değişikliğinin Doğurduğu Tereddütler Ve Çözüm Yolları", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 1-2, s. 1173-1214.

EK-1 ANKET SORULARI

Sorular	Seçenekler	Frekans(n)	Yüzde (%)
Oy Verme Kararının Ne Zaman Belli Olacağı	Oy Vereceğim Parti Çok Önceden Zaten Bellidir	161	41,7
	Adaylar Belirlendikten Sonra	105	27,2
	Seçim Kampanyalarını Takip Ettikten Sonra	91	23,6
	Seçimlerden Birkaç Gün Önce	6	1,6
	Sandık Başında	7	1,8
	Hiç Oy Kullanmam	16	4,1
	Toplam	386	100,0
Siyasete Olan İlgi	Siyasetle İlgilenmiyorum	47	12,2
	Sadece Oy Veririm	47	12,2
	Alt Düzeyde Siyasete Katılıyorum	237	61,4
	Orta Düzeyde Siyasete Katılıyorum	39	10,1
	Üst Düzeyde Siyasete Katılıyorum	16	4,1
	Toplam	386	100,0
Siyasi Yelpazede Kendisini Nasıl Tanımladığı	İslamcı	76	20,3
	Laik	72	19,2
	Liberal	6	1,6
	Liberal-muhafazakâr	8	2,1
	Milliyetçi	71	18,9
	Milliyetçi-muhafazakâr	79	21,1
	Sosyal Demokrat	14	3,7
	Sosyalist	14	3,7
	Diğer	35	9,3
Toplam	375	100,0	
Sınıf	1	101	26,2
	2	94	24,4
	3	92	23,8
	4	99	25,6
	Toplam	386	100,0
Fakülte	1 (İİBF)	101	26,2

	2 (FEN-EDEBİYAT FAK.)	104	26,9
	3 (MÜHENDİSLİK FAK)	99	25,6
	4 (İLAHİYAT FAK)	82	21,2
	Toplam	386	100,0
Bölüm	1 (İLAHİYAT)	56	14,5
	2 (SOSYOLOJİ)	26	6,7
	3 (PSİKOLOJİ)	28	7,3
	4 (TARİH)	31	8,0
	5 (BİLGİSAYAR MÜH.)	21	5,4
	6 (BİYO MEDİKAL MÜH.)	27	7,0
	7 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	24	6,2
	8 (MAKİNA MÜH.)	30	7,8
	9 (MADEN MÜH.)	21	5,4
	10 (MALİYE)	28	7,3
	11 Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik	23	6,0
	12 Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	26	6,7
	13 İktisat	25	6,5
	14 Arkeoloji	20	5,2
	Toplam	386	100,0
Cinsiyet	Kadın	197	51,0
	Erkek	189	49,0
	Toplam	386	100,0
Ailenin Yaşadığı Bölge	Marmara	151	39,1
	Ege	23	6,0
	Akdeniz	20	5,2
	İç Anadolu	64	16,6
	Karadeniz	110	28,5
	Güneydoğu Anadolu	9	2,3
	Doğu Anadolu	9	2,3
	Toplam	386	100,0
Ailenin Yaşadığı Yer	İl Merkezi	170	44,0
	İlçe Merkezi	146	37,8
	Belde	20	5,2
	Köy	50	13,0
	Toplam	386	100,0
Baba Mesleği	Bankacı	2	0,5
	Esnaf	34	8,8
	İşçi	71	18,4
	Memur	38	9,8
	Özel Sektör	46	11,9
	Emekli	109	28,2
	Sanayici-tüccar	7	1,8
	İşsiz	10	2,6
	Profesyonel Meslek	8	2,1
	Çiftçi	30	7,8
	Serbest Meslek	18	4,7
	Diğer	13	3,4
	Toplam	386	100,0
Anne Mesleği	İşçi	1	0,3
	Memur	26	6,7
	Özel Sektör	7	1,8
	Emekli	16	4,1
	Sanayici-tüccar	17	4,4
	İşsiz	6	1,6
	Ev Hanımı	303	78,5
	Profesyonel Meslek	3	0,8
	Çiftçi	2	0,5
Serbest Meslek	1	0,3	

	Diğer	4	1,0
	Toplam	386	100,0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul Ve Altı	154	39,9
	Ortaokul	89	23,1
	Lise	91	23,6
	Yüksekokul-Üniversite Ve üzeri	52	13,5
	Toplam	386	100,0
Anne Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	19	4,9
	Okur Yazar	12	3,1
	İlkokul	203	52,6
	Ortaokul	71	18,4
	Lise	60	15,5
	Yüksekokul-Üniversite Ve üzeri	21	5,4
	Toplam	386	100,0
Ailenin Ortalama Aylık Gelir Düzeyi	1000 TL Ve Altı	35	9,1
	1001-2000 TL Arası	133	34,5
	2001-3000 TL Arası	133	34,5
	3000 Den Fazla	85	22,0
	Toplam	386	100,0
Referandumda Oy Kullanma Durumu	Evet	310	81,8
	Hayır	69	18,2
	Toplam	379	100,0
Referandum Tercihini Hangi Yönde Kullandığı	Evet	137	46,1
	Hayır	160	53,9
	Toplam	297	100,0
Halkın Tutumunu Belirlemede Etkili Bir Yol Olma	Evet	238	61,7
	Hayır	86	22,3
	Fikrim Yok	62	16,1
	Toplam	386	100,0
Oy Verirken Önemsenen Faktör	Siyasal Parti	8	2,8
	İdeoloji	107	37,4
	Parti Lideri	8	2,8
	Partinin İcraatları	66	23,1
	Cumhurbaşkanı	50	17,5
	MHP Lideri	4	1,4
	CHP Lideri	4	1,4
	Diğer	39	13,6
	Toplam	286	100,0
Anayasa Değişikliklerinin Demokratikleşmede Bir Adım Olduğunu Düşünme	Evet	198	51,3
	Hayır	188	48,7
	Toplam	386	100,0
Evet Oylarının Neyi Temsil Ettiği	Ak Parti İktidarının Onaylanması	107	27,7
	Maddelerin Onaylanması	180	46,6
	Muhalefete Tepki	10	2,6
	Hepsi	89	23,1
	Toplam	386	100,0
Hayır Oylarının Neyi Temsil Ettiği	Maddelerin Onaylanmaması	185	47,9
	İktidarın Onaylanmaması	82	21,2
	Muhalefete Destek	31	8,0
	Hepsi	66	17,1
	Hayır	22	5,7
	Toplam	386	100,0
Referandum Cumhurbaşkanının üslubunu Nasıl Değerlendirdiği	Sert	120	31,1
	Normal	135	35,0
	Hoşgörülü	65	16,8
	Fikrim Yok	66	17,1
	Toplam	386	100,0
Referandum Öncesinde Başbakanın üslubunu Nasıl Değerlendirdiği	Sert	82	21,2
	Normal	153	39,6

	Hoşgörülü	74	19,2
	Fikrim Yok	77	19,9
	Toplam	386	100,0
Referandum Öncesinde MHP Liderinin üslubunu Nasıl Değerlendirdiği	Sert	69	17,9
	Normal	151	39,1
	Hoşgörülü	58	15,0
	Fikrim Yok	108	28,0
	Toplam	386	100,0
Referandum Öncesinde CHP Liderinin üslubunu Nasıl Değerlendirdiği	Sert	125	32,4
	Normal	114	29,5
	Hoşgörülü	31	8,0
	Fikrim Yok	116	30,1
	Toplam	386	100,0
Referandumdan Önce 16 Nisan Anayasa Değişikliğindeki Maddeler İle İlgili Bir Araştırma Yapma Durumu	Evet	338	87,6
	Hayır	48	12,4
	Toplam	386	100,0
16 Nisan Referandum Sürecinde Siyasetçilerin Yaptıkları Harcamalarla İlgili Görüş	Kesinlikle Uygun Buluyorum	26	6,7
	Uygun Buluyorum	54	14,0
	Fikrim Yok	112	29,0
	Uygun Bulmuyorum	84	21,8
	Kesinlikle Uygun Bulmuyorum	110	28,5
	Toplam	386	100,0

Anayasa değişikliğindeki temel maddelere ilişkin görüşler		Onaylıyorum	Onaylamıyorum	Eksik buluyorum	Fikrim yok
İfadelerin sağındaki seçenekler içerisinde, size en uygun olan seçeneğe ait sayısal değeri daire içine alınız.					
17	Milletvekili sayısının 600'e çıkarılması	1	2	3	4
18	Seçilme yaşının 18'e indirilmesi	1	2	3	4
19	Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin beş yılda bir aynı günde yapılması	1	2	3	4
20	Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüzbin seçmen aday gösterebilmesi	1	2	3	4
21	Yürütme yetkisinin Cumhurbaşkanına ait olması	1	2	3	4
22	Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilmesi	1	2	3	4
23	Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilmesi	1	2	3	4
24	Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilmesi	1	2	3	4
25	Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanması	1	2	3	4
26	Hakim ve Savcılar Kurulu'nun yeniden yapılandırılması	1	2	3	4
27	Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin kapatılması	1	2	3	4
28	Anayasa Mahkemesi üye sayısının 17'den 15'e düşmesi	1	2	3	4
29	Bütçeyi Cumhurbaşkanının hazırlaması	1	2	3	4